

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS: 26130130051

číslo zmluvy: OPV/24/2011

Metodicko – pedagogické centrum

Národný projekt

VZDELÁVANÍM PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKÝCH KOMUNIT

Mgr. Veronika Königová

ŽIVOČÍCHY časť 4.

Vydavateľ:	Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11, 850 01 Bratislava
Autor UZ:	Mgr. Veronika Königová
Kontakt na autora UZ:	ZŠ Lok, Hlavná 10, veronika.konig@gmail.com
Názov:	ŽIVOČÍCHY cast 4.
Rok vytvorenia:	2014
Oponentský posudok vypracoval:	Mgr. Katarína Hrošovská
ISBN 978-80-565-0898-5	

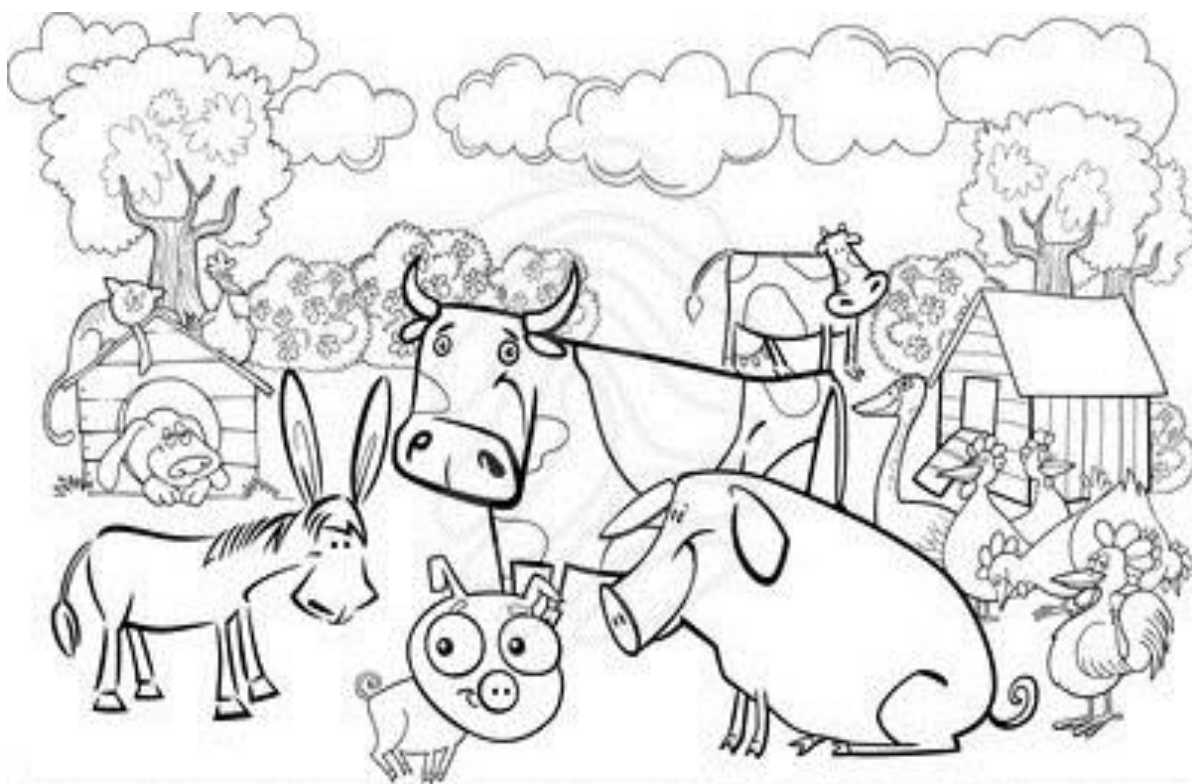
Tento učebný zdroj bol vytvorený z prostriedkov projektu Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunit. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

Text neprešiel štylistickou ani grafickou úpravou.

Obsah:

Zvieratá vo voľnej prírode

Lasica	4.
Myš	5.
Potkan	6.
Hraboš poľný	7.
Krt	8.
Jež	9.
Medveď	10.
Bobor	11.
Literatúra	13.

Lasica

Je veľká 30 až 41 cm vrátane 8 až 12 cm dlhého chvosta a váži od 0,125 do 0,3 kg. Asi o 1/3 sú vždy ťažší a väčší samci. Lasica má v lete na chrbte škoricovo hnedú srst', ktorá na bruchu prechádza v takmer bielu. Na začiatku zimy prechádza na krásne bielu. Tejto bielej zimnej kožušinke sa hovorí hermelín. Lasica sa vyskytuje po celej Európe. Zdržuje sa

pozdĺž potokov, v okolí medzí i na skalnatých stráňach. Často tiež zavíta do chalúp a sedliackych usadlostí. Lasica sa páry vo februári - marci a tehotenstvo trvá 8 týždňov. Počet mláďat z jedného vrhu sa obvykle pohybuje od 4 do 7. Hlavnou potravou lasíc sú hraboše a myši, po ktorých sa dokáže natiahnuť aj do ich úzkych nôr. Loví bežne na zemi, ale za korisťou sa niekedy dokáže i šplhať po stromoch. Občas dokáže škodiť tým, že pri love zadusí malého zajaca, jarabicu alebo bažanta, či dokonca sliepku v zle zabezpečenom kurníku.

Myš

Rozšírená je po celom svete a žije. Je nočným zvieraťom, dobre šplhá a pláva. V letnom období môže žiť aj vo voľnej prírode. Koncom leta sa sťahuje do budov, kde prežíva

zimné obdobie. Dospelá myš domová má asi 9 cm dlhé telo a rovnako dlhý chvost. Má šedo žltú farbu. Živí sa prevažne rastlinou potravou, hlavne semenami rastlín. V priaznivých podmienkach sa množí celý rok. Brezivosť trvá 19 – 21 dní. Vo vrhu má 5 – 6 mláďat. Mláďatá na 10. deň života sú osrstené, na 14 deň vidia a 25. deň sa samostatne

živí. Dožíva sa 1 maximálne 2 rokov. Pohlavne dospievajú vo veku 2 – 3 mesiacov. Myš domová žije v spoločenstvách a každé spoločenstvo ovláda určitý priestor. Má celkom malé nároky na veľkosť plochy obývaného priestoru. Ak má dostatok potravy, jej životný priestor nie je väčší ako 5 m², preto sa ťažko ničí hlavne v obytných skladoch. Ak vlhkosť potravy

presahuje 15%, môže žiť a množiť sa bez pitia vody. Prechádza cez otvory väčšie ako 6 mm. Myš je odolnejšia voči ničivým prípravkom ako potkan hnedý.

Potkan hnedý

Je rozšírený po celej zemeguli, pričom vyhľadáva chladnejšie a vlhké prostredie. Podľa spôsobu života sa zaraďuje do rodu, ktorých vývoj zašiel tak ďaleko, že ľudské sídliská sú im hlavným a často jediným trvalým prostredím v ktorom žijú. Potkan má zvyčajne šedo hnedú srst', na bruchu

svetlejšiu, pysk tupo zakončený, ušnice viditeľné (prehnuté dopredu nesiahajú k očiam), chvost je hrubý, kratší ako telo, dĺžka tela je 22 – 30 cm, maximálna hmotnosť 500g. Pohlavne dospievajú vo veku 3 mesiacov, tehotnosť trvá 3 týždne, vo vrhu býva 7 – 10 mláďat, kŕmenie mliekom trvá 4 týždne. Potkan sa dožíva 1 roka, maximálne 2 a pol roka. Rozmnožovacie obdobie sa mení v závislosti od podmienok vonkajšieho prostredia. Pokles rozmnožovania sa

zaznamenáva v zimnom období a v čase letných horúčav. Veľa mláďat zahynie (odhad 75%). Potkan je prevažne nočné zviera. Potravu vyhľadáva väčšinou po západe slnka. V prípade, že

je populácia potkanov premnožená, vyhľadávali krmivo aj počas dňa. Je všežravý so sklonom k mäsožravosti, často sa u neho vyskytuje to že sa požierajú navzájom.. Musí denne piť. Pri nedostatku potravy a vody hynie už za 5 dní. Vyhrabáva si nory, často v blízkosti vody, vyskytuje sa v kanalizácii, blízko hnojísk

a smetísk, v pivniciach, skladoch, silách. Má dobrý čuch, výborne hrabe, pláva (aj pod vodou) a šplhá do výšok. Potkan je farboslepý zle vidí a pri orientácii sa riadi pomocou čuchu, sluchu a hmatovými chlpmi. Potkany sa preto pohybujú hlavne okolo stien a pevných predmetov. Chuťová vnímavosť je veľmi dobre vyvinutá. Početnosť populácie je určená vhodnosťou obydla a množstvom krmiva. Žiaden iný živočíšny druh nebol tak dlho intenzívne ničeny, napriek tomu aj v súčasnom období je potkan prítomný a prosperuje vo všetkých kontinentoch obývaných človekom.

Hraboš poľný

Je typickým obyvateľom polí a trávnatých lokalít. Dorastá do veľkostí 8 – 13 cm a hmotnosti 20 g. Telo má zavalité, srst' má hnedú. Chvost má kratší ako telo. Oči a uši sú nápadne malé. Obdobie rozmnožovania hraboša poľného závisí od vonkajších podmienok. Samice

pohlavne dospievajú vo veku 4 – 5 týždňov. Tehotnosť trvá 19 – 21 dní. V lete môže mať každý mesiac jeden vrh. Vo vrhu je priemerne 4 – 6 mláďat. Tieto na 8 deň vidia a na 14 deň sa už samostatne živia. Jedinci narodení na jar rodia ešte v tom istom roku, ale dožívajú sa len 8 mesiacov života. Jedinci narodení koncom leta a v jeseni už spravidla rodia až po prezimovaní a dožívajú sa veku 18 mesiacov. Po miernej zime dochádza často k ich premnoženiu, kedy na 1 ha plochy sa môže vyskytnúť 1000 až 3000 jedincov, ktoré za mesiac spotrebujú viac ako 2 000 kg rastlín a až 400 kg obilia. Hraboš poľný žije v spoločenstvách, ktoré si chránia

svoj životný priestor. Vchody do nôr sú prepojené ušľapanými chodníčkami, ktoré umožňujú jedincom spoločenstva rýchly pohyb od nory k nore a k miestam potravy.

Krt

Krt patrí medzi hmyzožravce, žije v úplnej tme pod zemou, najčastejšie na poliach, lúkach a v záhradkách. Aktívny je aj cez deň aj v noci. Hniezdo si vystieľa suchou trávou a listím. V zemi vyrýva chodby, ktoré vedú rôznymi smermi z brloha a súčasne sú navzájom pospájané. Hrabe dlhé chodby, ktoré môžu mať dĺžku okolo 800 m ale aj viac 1,5 km. Tieto chodbičky zároveň prevzdušňujú pôdu, takže krt je v podstate viac užitočný ako škodlivý. Pod zemou prežije krtko väčšiu časť svojho života, tomu sa prispôsobilo aj jeho dýchanie. V prípade potreby môže prejsť na dýchanie bez potreby kyslíka, tak spotrebuje menej kyslíka. Len zriedkavo vychádza na povrch. Jeho valcovité telo je dlhé 11 - 17 cm, je pokryté krátkou sivočiernou

Krtince

srst'ou, ktorá ho chráni pred vlhkom a chladom. Predné lopatkovité končatiny zakončené pazúrmí mu pomáhajú pri hrabaní a vtedy mu chvost slúži ako hmatový nástroj. Oči má

zakrpatené a je v podstate slepý, rozozná len svetlo alebo tmu. V ňufáčiku má čuch a hmat. Sluch má vyvinutý až veľmi dobre, je taký citlivý, že príliš hlasný zvuk ho môže aj usmrtiť. Po 4 týždňoch od oplodnenia, samička porodí 3-6 slepých a holých mláďat, matka ich živí materským mliekom. Živí sa najmä hmyzom a dážďovkami. Za deň skonzumuje asi 1,5 násobok

svojej hmotnosti.

Jež tmavý

Jež je malý živočích s dĺžkou tela 15–30 cm, s dĺžkou chvosta 20–45 mm a hmotnosťou do 2 kg, niekedy aj viac. Jeho sfarbenie je hnedo-sivé, konce pichliačov má sfarbené do žltá. Pichliače sú dlhé približne 2 cm. Srst' na hlave a brušku má sfarbenú od žltá-bielej až po tmavo-hnedú farbu. Oči sú malé (jež má slabý zrak), krátke

oválne ušnice sú takmer celé skryté v kožuchu. Pysk je úzky a pohyblivý, má mimoriadne vyvinutý čuch, nohy sú veľmi krátke. Pichliače ježa ležia vo vodorovnej polohe, pokiaľ nie je jež vyrušený. Vzpriamia sa vtedy, keď sa jež skrúti do ochrannej gule. Obdobie párenia vrcholí v období medzi májom a októbrom. Po 4 týždňoch samička porodí 3 až 7 mláďat. Mláďatá sú slepé, svetlé a s veľmi jemnou srst'ou. Pichliače sú pri pôrode ukryté pod kožou, aby neporanili matku a spod kože sa vynoria po niekoľkých hodinách. Po 36 hodinách sa vynorí druhá vrstva pichliačov a neskôr sa vyvinie ešte tretia vrstva. Matka sa o mladé stará asi mesiac. Ježe sú v podstate všežravé, ale vo svojom jedálničku uprednostňujú červy, hmyz a slimáky. Jež tmavý je samotár, okrem obdobia párenia. Cez

Mláď potomci ježa

Schúlený ježko do kĺbka

zimou jež spí a to medzi októbrom a aprílom. Jeho teplota vtedy klesá na menej než 4 °C, oproti bežným 35 °C. Jež sa dokáže celkom dobre prispôbiť životu popri človeku a vďaka tejto schopnosti sa nepovažuje za ohrozený druh.

Medveď

Dospelý samec dosahuje hmotnosť 140-350 kg, dĺžka od nosa po chvost 170-220 cm, výška v lopatkách 95-130cm. Samice sú menšie, obyčajne 80-200 kg, dĺžka 160-200 cm, výška 90-110 cm. Pretože sa medvede pohybujú na rozsiahlych územiach a žijú skrytým spôsobom života, je ťažké určiť ich presný počet. Okrem samíc s mladými, vedú medvede

prevažne samotársky život. Niekedy sa zhromaždia k väčšiemu sezónnemu zdroju potravy, akým sú ovocné stromy alebo poľovnícke návnady. Väčšina odborníkov sa zhoduje v tom, že na Slovensku dnes žije 700-900 medveďov. Medvede žijú vo väčšine pohorí stredného a severného Slovenska (Vysoké, Západné, Belianske a Nízke Tatry, Veľká a Malá Fatra, Slovenské Rudohorie, Poľana, Strážovské vrchy, Východné Karpaty.

Medveď hladajúci potravu v kontajneroch

Zimný "spánok" im umožňuje šetriť energiu v čase, keď je nedostatok potravy. Toto obdobie trvá zväčša od decembra do februára alebo marca, v závislosti od dostatku potravy, počasia, lokality aj jedinca. Pre brloženie potrebujú územie bez rušivých vplyvov.

Hoci patrí medzi šelmy, medveď nie je dobrým lovcom. Postupne sa stal všežravcom, pričom 85-90% jeho potravy tvorí rastlinná zložka. Na jar je to tráva, byliny, ale aj uhynuté zvieratá. V lete aj na jeseň je medveď jedálničiek pestrejší.

Obsahuje čučoriedky, maliny a iné ovocie, bukvice, žalude, mravčie a osie larvy. Niektoré jedince navštevujú včelíny, polia, skládky odpadu či napádajú dobytok. Medvede sa pária od mája do júla. Mláďatá sa rodia v zime, keď je medvedica v brlohu. Po narodení vážia menej ako 0,5 kg. Medved'atá ostávajú s matkou až do veku 2,5 roka, hoci aj tohoročné osirotené mláďa dokázalo prežiť. Dospelé samice mávajú 1-3 mladé (zriedkavo 4-5) každé 2-3 roky

Bobor

Je to najväčší európsky hlodavec. Dĺžka 75 - 100 cm, chvost 30 - 40 cm, hmotnosť 15 - 30 kg. Chvost pri koreni je síce okrúhly a osrstený, ale na rozšírenej časti holý a zhora sploštený, široký. Má zavalité v zadnej časti rozšírené telo s krátkymi nohami; celkové zafarbenie srsti môže na chrbte prechádzať od hnedogaštanovej po tmavohnedú; naspodku je bledší, zemitohnedý; plžne postupne po celý rok, najintenzívnejšie

v apríli -máji a v auguste -septembri, samce o mesiac skôr ako samice. Bobrovi vyhovuje kombinácia stojatých a tečúcich vôd v nížinách a podhorských oblastiach. Na brehoch musí byť dostatok tzv. mäkkých drevín: vrb, jelší, briez a

Priehrada, bobor je dobrý stavitel'

topoľov. Voda musí byť dostatočne hlboká aby v lete nevysychala a v zime nepremrzala až na dno. Žije v kolónii, bobrie páry zostávajú

Ohlodane stromy bobrom

spolu po celý život. Vlastnými stavitel'mi sú samičky, samčeka materiál prinášajú a podávajú. Pôsobí ťažkopádne a zavalito. Je aktívny aj v zime, najmä

večer a v noci. Je dobre prispôsobený pohybu vo vode: plávacie blany na nohách a sploštený neosrstený chvost slúži ako kormidlo. Pod vodou vydrží až 20 minút. Stavia si brlohy vyhrabané do brehov s vchodom pod vodou alebo si na aktívne zahradenom (zaplavenom) jazierku postaví z hlíny a vetiev veľkú kopu, tzv. "bobrí hrad", s vnútornou komorou asi 80 cm širokou a 35 cm vysokou. Ohrýza kmene do kužeľa, a tak dokáže

zoťať aj veľké stromy do hrúbky 20 cm. Živí sa takmer výlučne kôrou stromov, ktorú si uchováva aj na zimu. Za rok spotrebuje asi 4000 kg dreva s kôrou. Príležitostne sa živí aj rôznymi rastlinami, trstou a výhonkami lekna, spásajú aj trávnu a ak sú v blízkosti poľa, príležitostne aj poľnohospodárske plodiny. Obidve pohlavia majú pižmové žľazy, ktorých výlučkom sa vábia. Páriky sú najmä počas ruje nežné, posediačky sa objímajú, láskajú, začiatkom jari sa pária. Páři sa v januári až marci a po 104-107 dňoch samica rodí v pobrežnom brlohu 1-2 (2-5) osrstené a vidiace mláďatá. Tie sú krátko po narodení schopné plávať. V 3. roku osídľujú vlastné teritória. Pohlavne dospievajú v 3-4 rokoch a dožívajú sa 15-20 rokov. Bobor je zákonom chránený hlodavec.

Literatúra:

A. Čaputa, J. Holčík a kolektív, Atlas chránených živočíchov Slovenska, 2. vydanie 1987, OBZOR

M. Fokt, Zvieratá Slovenska – Fakty a zaujímavosti, 2011, prvé vydanie, FRAGMENT, ISBN : 978-80-8089-503-7

http://sk.wikipedia.org/wiki/Lasica_hranostaj

<http://ddd-sluzby.sk/mys>

<http://ddd-sluzby.sk/potkan-hnedy>

<http://ddd-sluzby.sk/hrabos-polny>

http://sk.wikipedia.org/wiki/%C4%8Eate%C4%BE_mal%C3%BD

<http://referaty.atlas.sk/prirodne-vedy/biologia-a-geologia/56503/krt-podzemny>

http://sk.wikipedia.org/wiki/Je%C5%BE_tmav%C3%BD

<http://www.medvede.sk/?action=udaje>

http://sk.wikipedia.org/wiki/Bobor_eur%C3%B3psky